

פניני הפרשה

ב"א
עלון מס'
1071

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

סיפור האמונה

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעתם כי אני ה'
צריך להבין אם סיפור יציאת מצרים הוא רק סיפור מעשיות שיעניין את הילדים, אזי סיום הפסוק היה צריך להיות "וידעו כי אני ה'" שזה מכוון לילדים. האור החיים הקדוש עמד על שאלה זו, והוא מוסיף ושואל, לאיזה ענין צריך להוסיף טעם לעשר המכות, הרי מספיק הטעם הראשון שה' הפיץ להראות לפרעה ולעולם כולו מי בעל הבית בעולם? אלא, מבאר האור החיים הק' שבאה התורה להודיע, כי אין תכלית הבאת האותות לעשות נקמה בפרעה, את זה הקב"ה יכול לעשות בכל דרך וצורה שהיא, אלא המטרה היא כדי לחזק את עיקר האמונה בלב ישראל, שיהיה להם זכרון לעולם ועד ע"י הפלאות שנעשו במצרים. ע"י סיפור הדברים באוזני הבנים והנכדים נחקק הדבר בזכרון המספר, ולשם כך נאמר "וידעתם כי אני ה'", שהוא מכוון על כל האבות המספרים סיפור יציאת מצרים בהתפעלות כאילו יצאו מצרים.

אמנם הקב"ה מנהיג את העולם בדרך הטבע כדי שתהיה לאדם בחירה, אך בכל זאת המתבונן יראה הרבה נסים על כל צעד ושעל, כמו שאומרים בתפלת העמידה "מודים אנחנו לך... על נסיון שבכל יום עמנו". המציאות מוכיחה את מציאות בורא עולם, למשל כידוע העולם מסתובב במהירות אדירה ומי יכול לסובב כזה כדור עצום. אך דא עקא שהאדם מתרגל ולא מתפעל מזה, ולכן הקב"ה הוציא את טבע העולם מגדרו פעם אחת, ביציאת מצרים, כדי ללמדנו על הכלל כולו שיש מנהיג לבירה.

מסופר על רבי ישראל סלנטר זצ"ל שהתאכסן אצל בעל אכסניה אחד, וראה מזלזל מעט במצוות. לפליאתו, שח לו בעל האכסניה כי התערערה מעט אמונתו משראה יהודי העושה עבירות ככל העולה על רוחו ולא קורה לו מאומה. שתק רבי ישראל, אך לעת ערב כאשר הגיעה בתו של בעל האכסניה ובידה תעודת לימוד נגינה, קרא לה רבי ישראל וביקש שתנגן בפניו ולא רצתה, אלא הסתפקה בהראותה לו את התעודה. בעל האכסניה אשר הבין לרוח בתו הסביר לרבי ישראל את פשר סירובה של בתו: היא כבר עברה את כל המבחנים וקיבלה תעודה, ודי בזאת כדי לאשר ידיעותיה. וכי כל עובר אורח יבקש כי תנגן לפניו! הייך רבי ישראל והשיב בנעימות: זו התשובה לשאלתך, מדוע עובר עברה אינו נענש ולא קורה נס להענישו, כי אין הקב"ה נזקק לעשות נסים לכל שוטה ופתי. התעודה היא, יציאת מצרים! כל הלומד סיפור יציאת מצרים, יודע שיש בעל הבית שהוא גומל לאיש חסיד כמפעלו, ונותן לרשע רע כרשעתו, העיקר הוא לשנן את הדברים ולהכניסם אל תוך הלב.

דרכי הפרד"ס

אופנים בפירוש התורה

ר"ת בגימטריא

הערך המספרי של המלה שיצאה בר"ת. יש כאלה הרומזים גם הפוך **גימטריא בר"ת**, באופן שמחלקים לר"ת את המלה שיצאה בגימטריא. לדוגמא: מוכא במדרש פליאה בפרשת קרח: "מה ראה קרח לחלוק על משה? פרה אדומה ראה". ופירש רבי שלמה ויזמן זצ"ל בספרו "פניני שבת", שראה קרח את המלים "פרה אדומה" שהן בגימטריא "שמא" והמלה "שמא" היא ר"ת שמואל משה אהרן, וכמו שכתב רש"י שראה קרח שלשלת גדולה יוצאת ממנו, "שמואל ששקול כנגד משה ואהרן" וכו'. ע"ש.

עצה טובה

הלחצנים במקלדת של הפסיק והנקודה סמוכים זה לזה, ולכן הרבה פעמים מתבלבלים ביניהם במהלך ההקלדה. הפתרון המומלץ הוא להדביק על אחד מהם מדבקה בולטת, וכך לזהותם בקלות.

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"והנה בעוה"ר בכמה מקומות שהיו גדולים בתורה וביהדות, כשפסקו לימוד תורה וחיבקו חיק נכריה, בשנים מועטות הלכו אחרונית וירדו עשר מעלות ביראת ה' וביהדות". (מגיד חדשות" ח"ט עמ' קס"ו)

עגות מצות כי לא חמץ – הנה אמרו חכמינו ז"ל שהעוגות שהוציאו ממצרים היה להן טעם מן, וזהו מה שכתוב בפסוק "ובני ישראל אכלו את חמץ ארבעים שנה" (להלן ט"ז ל"ה), ועיין שם בפירוש רש"י. ויש לרמוז דרשה זאת בראשי התיבות "מצות כי לא" שעולים בגימטריא מן. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

התפתחות הכתיב המלא

ס"ב): "אורך כל שיטה שלשים אותיות כדי לכתוב למשפחותיכם שלש פעמים", והם דברי הרמב"ם. וחכם אחד (ר' יצחק זליגמן בר ז"ל בתקון סופרים שלו) העיר דבש"ס ליתא "שלשים אותיות" רק למשפחותיכם שלש פעמים, והרי בכל התורה "למשפחותיכם" חסר ו', וא"כ הם עשרים ושבע אותיות. ומזה חלק על הפוסקים וכתב שמספיק שיעור השיטה כ"ז אותיות כנגד כ"ב אותיות אלפ"א בית"א עם אותיות מנצפ"ך. ע"ש. וכתב על זה מרן שליט"א דאדרבא מכאן ראייה דקים להו להרמב"ם והפוסקים שרוב הסופרים בשטרות ובאיגרות בזמן הגמרא כתבו בכתיב מלא, וכשאמרו בגמרא "למשפחותיכם שלש פעמים", התכוונו לכתיב מלא הרגיל בזמנם.

וגדולה מזו מעיד מרן באור תורה שם שבביקורו ב"היכל הספר" בירושלים, ראה ספר ישעיה ישן נושן (לפי דבריהם נכתב מאה שנה לפני חורבן בית שני) בכתיב מלא דמלא, עד שאפילו מלת "כי" נוסף בסופה א' (כיא) וכן עזה"ד. ושיער שכנראה נכתב לילדים מתחילים בקריאה שלא יטעו בקריאתם.

ומכל זה הסיק מרן בקונטרס "משוש חתן" (סי' י"ז) שבכתובה אפשר לכתוב בכתיב-מלא מלים שבכתיב חסר עלולים לטעות בהן, כמו "מונים" ו"לוד". והביא לזה כמה הוכחות. ע"ש. וכן הוא ממליץ לגבי כל כתיבה - לכתוב בכתיב מלא במקום שהדבר מסייע לקריאה. ושכך נהג אביו הגאון זצ"ל (ראה מגדולי"י ח"ד, שבחי הרב איש מצליח אות נ"ה).

עם זאת, ב"דרכי העיון" (מאמר ג' אות י"ז בהערה) כתב שמלה שאי אפשר לטעות בקריאתה, יש להשאירה בכתיב חסר (כפי שהיא במקרא), וכל שכן אם בכתיב מלא היא מקבלת משמעות אחרת. למשל, "מלה" (במובן "תיבה") נכתבת בלי יו"ד, כי "מילה" (במשמעות חיתוך - ברית מילה), היא משמעות אחרת לגמרי. וכן "בתו" נכתבת בלי יו"ד, כי "ביתו" הכוונה לבית. וכן "נח" בלי וי"ו זהו שם אדם, וכו"ו הוא תואר-הפעל (כמו נוח לו לאדם שלא נברא. עירובין י"ג ע"ב). ובשיעורו השבועי (מוצ"ש אחרי-קדושים תש"ף) אמר שכאשר המלה מוזכרת הרבה פעמים בתנ"ך וברוב המקומות היא כתובה חסר, כותבים חסר, כמו "עז והדר" ולא "עוז" [אע"פ שבסוף משלי כתוב "עוז והדר"].

המלים בתנ"ך נכתבו בדרך כלל בכתיב חסר, אולם כתיבה זו קשה מאוד לקריאה (ללא ניקוד), ועל הקורא להסתייע בהקשר שבו מופיעה המלה כדי לדעת את אופן קריאתה. לפיכך, במשך השנים התפתח הכתיב המלא המְקַל על הקריאה.

חוקרים בימינו סבורים שהשימוש בכתיב המלא החל רק בתקופת ימי הבינים, אולם ב"דרכי העיון" (מאמר ג' אות ג') ובאור תורה (אלול התשס"ה סימן קמ"ג אות ג') מוכיח מרן שליט"א שהרבה קודם לכן - כבר בימי חכמי התלמוד היו כותבים הפסוקים בכתיב מלא כדי למנוע טעות. ובספרו "מגדולי ישראל" ח"ד (בשבחי אביו הגאון, אות נ"ה) שיער שהניצנים לכך החלו כבר בימי הנביאים, ויותר בימי עזרא הסופר, והוכיח זאת ממלים שנכתבו בנביאים ובכתובים מלאות ובתורה הם חסרות.

למרות שאין לנו כיום גמרא מזמן כתיבת התלמוד כדי לבדוק אם היו כותבים מלא או חסר, מצא מרן כמה ראיות ברורות לכך, כמו הראיה דלהלן: הגמרא במסכת מגילה (דף ט"ו סע"ב) מביאה דברי רמי בר אבא שמספר בניו של המן היה 208, שנאמר ורוב בניו ומקשה הגמרא: הרי "ורוב" בגימטריא 214? ומתרץ רב נחמן בר יצחק: "ורוב" כתיב. ע"ש. ולכאורה תמוה מה עלה בדעת המקשה, והרי בתנ"ך המלה "רב" תמיד חסרה? מוכרחים לומר שהיו רגילים לכתוב באגרותיהם "ורוב" מלא ו' שלא יקראו "רַב", עד שבא רנב"י שהיה בקי מאד בחסרות ויתרות (ע"ש באו"ת המקורות לכך) ותירץ "ורוב" כתיב. וכן כתב בערוך (ערך ספר ב') וז"ל: מנהג הכותב מקרא לכתוב בחיסור, כגון משה בלא וי"ו, לאמר בלא וי"ו. אבל התנא מנהגו לכתוב התיבה מלאה בלא חיסור. ע"כ.

בספרו "ארים נסי" (בבא מציעא ס' ע"ב) ובספר התשבי הנד"מ (סוף עמ' יו"ד בקובץ הערות) העיר בזה על הגאון רבי ישעיה פיק שבמסורת הש"ס שלו הגיה בכמה מקומות שהש"ס מעתיק הפסוקים בכתיב מלא, ולפי האמור שדרך התלמוד בכל מקום להעתיק הפסוקים בכתיב מלא, כל ההגהות האלו אך למותר.

ובאור תורה שם הביא דברי הש"ע יו"ד (סי' ער"ב

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

וישלח מלאך להצילנו

משכנע אדם שהנפטר באמת נפטר.

"ואז נענה המפקד וסיפר לנוכחים את הסיפור המדהים הבא: במהלך המלחמה האחרונה, הוטלה עלינו משימת טיס מעל שמי סוריה. לרוע מזלנו, פגע טיל של האויב במטוסנו. בחסדי שמים הצלחנו להיחלץ מהמטוס הבווער ולצנוח, אבל מצאנו את עצמנו בשטח האויב בלבנון. הבטנו אנה ואנה ולא ידענו לאן נפנה.

"לפתע הבחנו כי בראש גבעה סמוכה עומד רועה צאן מבוגר ומשגיח על צאנו. מתוך תקווה כי לא יסגירנו, פנינו אליו ושאלנו בערבית: איך יוצאים מכאן?

"להפתעתנו, הרועה ענה לנו בעברית צחה, והדריך אותנו: תלכו משם, ואל תלכו משם וכו'. עשינו כדבריו וב"ה שבנו בשלום לכוחותינו.

"והנה כשנכנסתי לביתכם, נתקלו עיני למרבה הפתעת בתמונה הזאת – של אותו רועה צאן. הבנתי מה עושה בסלונכם תמונה של רועה צאן לבנוני. ולכן הייתי בטוח שהוא חי, שהרי לא מזמן היה הדבר". סיים המפקד את סיפורו המפליא וקם לצאת מן הבית.

ממשיך הרצל לספר: אחרי כמה ימים המפקד קורא לי ואומר בסערת רגשות: "תראה, כבר כמה לילות אני לא מצליח לישון מעוצמת הגילוי שאותו רועה צאן שסייע להצילנו הוא 'הרב מהתמונה' שנשלח משמים. אחרי שראיתי את כוחם של חכמי ישראל, החלטתי שאחרי השירות הצבאי אני הולך ללמוד תורה".

המפקד אכן חזר בתשובה והוא כיום לומד ומלמד תורה בירושלים.

לרגל יום ההילולא של מרן הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל שחל השבת, הנה סיפור מפליא שסיפר נכד רבנו הגאון רבי חננאל כהן שליט"א:

יום אחד ביקרתי עם אחי הגאון רבי ברכאל שליט"א בחנות של יהודי בשם חויתו עשור הי"ו בבאר שבע. בחנות היה באותה שעה ידידו מר הרצל כליפה, אשר התעניין: "מי הם הרבנים האלה?". אמר לו בעל החנות: "אלה הנכדים של הרב מהתמונה".

הסתכלתי על חויתו בפליאה ושאלתי: "מה הפירוש 'הרב מהתמונה'?" הרצל כליפה שהיה לידי השיב לי במקומו: "בוא ואספר לך סיפור על סבא שלך: בזמן מלחמת 'שלום הגליל' הייתי הנהג של המפקד בפלוגה שלי. אחד מחיילינו יהודי ממוצא תוניסאי נהרג הי"ד, והמפקד נסע אתי לנחם את המשפחה.

"מרגע שנכנסנו לבית המשפחה, רותקו עיניו של המפקד לתמונה של סבא שלכם שהיתה תלויה על הקיר. ניכר עליו שהתמונה הסעירה אותו, ולאחר החלפת כמה מלות נימוס כמקובל, לא התאפק ושאל את בעל הבית: "אתם מכירים את האיש הזה?". "בודאי, זה הרב שלנו", השיב בעל הבית. "היכן הוא גר?" התעניין המפקד. "הוא נפטר לפני הרבה שנים" לא הבין בעל הבית את השאלה. "אתה בטוח שהוא לא חי?" התפלל המפקד. "בטוח" השיב בעל הבית. "נראה לי שהוא חי!" התעקש המפקד.

"אף אחד מהנוכחים לא הבין את הדו-שיח המשונה הזה. המשכנו לשבת שם עוד כמחצית השעה, וכל אותו הזמן המפקד אינו מתיק את עיניו מהתמונה.

"לבסוף ביקש להוריד לו את התמונה כדי להתבונן בה מקרוב. הוא בחן אותה היטב ושוב ושוב אמר: "אני בטוח שהוא חי היום!". בעל הבית נפנה אליו בחוסר הבנה, מתלבט כיצד להגיב למצב המוזר בו הוא

☺ זה לא חוק! ☺

הרבי מרופשיץ זצ"ל ראה פעם אדם רץ, טרוד ובהול. עצרו הרבי ממרוצתו ושאלו: "אמור נא לי, לאן אתה רץ?".

"רבי", ענה האיש מתנשף, "רץ אני אחר הפרנסה!".

נענה הרבי ואמר: "ומנין לך שפרנסתך נמצאת דוקא בכיוון שאליו אתה רץ? שמא פרנסתך דוקא בכיוון הנגדי ואתה בורח מפניה?...".

☺ חוק חוק אף... ☺

פרנסה משמים – מאתנו נדרש לעשות רק השתדלות.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(פתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: זכיתי ונולדו לי שלשה בנים. האם מעתה עלי להתפלל לזכות לבת, או ששב ואל תעשה עדיף?
תשובה: אפשר להתפלל כרצונך, כדי שתזכה לקיים מצות פריה ורביה כדת.

שאלה: בתנו נולדה בט"ו בשבט ונקראה בשם "שקד", מה דעת כת"ר שליט"א לגבי שם זה?
תשובה: שם יפה, שתהיה שקדנית וזריזה בתורה ובתכמה.

שאלה: מה מברכים על אפרופו, פופקורן, פריכיות אורז, ופצפוצי אורז?
תשובה: אפרופו – שהכל. פופקורן ופריכיות אורז – בורא פרי האדמה. פצפוצי אורז – מזונות.

שאלה: מה מברכים על 'בשישה', וממה היא מורכבת?
תשובה: עיקרה משעורים ומעורב בה חומס ועוד. ברכתה מזונות בלי ספק.

שאלה: מה מברכים על אגוז הקשיו?
תשובה: בורא פרי העץ.

שאלה: האם אפשר להכניס לספריית בית המדרש "קונקורדנציה" של הוצאת "אבן שושן" שהוא מהדורא הטובה ביותר לעומת המהדורות האחרות שהם או בלי ניקוד, או פעלים בלבד ללא פסוקים שלמים כידוע?
תשובה: אם נבדק הספר ואין בהקדמתו דברי מינות או הנהגות במקרא וכדומה (כמו בקונקורדנציה ש' מנדלקרן), מותר.

שאלה: יש בידי מילון "אבן שושן" החדש, ולפעמים אני משתמש בו להבין ביטויים ומלים קשות של המקרא, או להבחין בין העברית החדשה ללשון הקודש. רציתי לדעת אם הדבר מותר?
תשובה: מותר.

שאלה: אשתי מורה ועושה תואר שני בתנ"ך במכללה דתית. במהלך אחד הקורסים, נתבקשו ע"י מרצה אחד, לקרוא מאמר של שפינוזה, וכן דיברו שם על בקורת המקרא. כשהעירה אשתי למרצה חובש הכיפה שהרבנים אוסרים לקרוא דברים מסוג זה, ביקש הלה לקבל מקורות לאיסור (גם על קריאת בקורת המקרא, וגם התייחסות לשפינוזה ודעותיו)?

תשובה: שפינוזה ידוע כמומר וכופר בעיקר. אין שום היתר לקרוא בספריו (לא שנו אלא באפיקורס נכרי, אבל באפיקורס ישראל כל שכן דפקר טפי. סנהדרין ל"ח ע"ב). כל מבקרי המקרא אינם מאמינים בתורה מן השמים. ולכן ספריהם פסולים. רק מותר להביא דבריהם בהרצאה על מנת להפריך אותם.

שאלה: האם יש בעיה עם הספר "דעת מקרא" (פירוש לתנ"ך בהוצאת מכון הרב קוק)?
תשובה: אין בו בעיה. המחבר תלמיד חכם וירא שמים, והיה שם "ועדה רוחנית" מרבנים גדולים שבדקו את הפירושים.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל